

68 . Frumușeni | Județ: Arad | Punct: Mănăstirea Bizere | Anul: 2007

Anul: 2007

Cod RAN: 9315.03

Perioade: Evul Mediu, Monumente - Restaurare

Epoci: Evul Mediu, Monumente Restaurare

Categorii sit: Religios, ritual și funerar

Autori: Ileana Burnichioiu, Derszi Csongor, Florin Mărginean, Vasile Mîzgan, George Pascu Hurezan, Adrian Andrei Rusu

Instituții: Universitatea "1 Decembrie 1918", Alba Iulia, Universitatea "Babeș - Bolyai", Cluj-Napoca, Complexul Muzeal Arad, Universitatea "Babeș - Bolyai", Cluj-Napoca, Complexul Muzeal Arad, Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca

Rezumat

Situl arheologic Frumușeni - Mănăstirea Bizere, se află la 1 km NE de localitate (12 km E de Arad), în lunca Mureșului, pe malul stâng al râului, în punctul numit Fântâna Turcului. Obiectivele cercetării: delimitarea perimetrului sitului; continuarea cercetărilor în zona palatului abațial și a laturilor vestice și estice ale claustrului mănăstirii, precum și a părții de SV a clădirii refectoriului. Au fost trasate 16 secțiuni, două la S de biserică, trei pe latura estică a claustrului, trei la V de turn, două la V de palatul abațial, două pe latura vestică a claustrului și trei în colțul de SV al refectoriului precum și una pentru sondare în partea sudică a perimetrului cercetat, suprafața totală investigată fiind de 300 m². Au fost cercetate încă 20 de morminte, numărul acestora ajungând acum la 176. Trei au fost descoperite la NV de capela descoperită în anul anterior, iar restul la S de biserica mănăstirii.

Raport

Obiectivele cercetării: delimitarea perimetrului sitului; continuarea cercetărilor în zona palatului abațial și a laturilor vestice și estice ale claustrului mănăstirii, precum și a părții de SV a clădirii refectoriului.

Situl arheologic Frumușeni - Mănăstirea Bizere, se află la 1 km NE de localitate (12 km E de Arad), în lunca Mureșului, pe malul stâng al râului, în punctul numit Fântâna Turcului.

Au fost trasate 16 secțiuni, două la S de biserică, trei pe latura estică a claustrului, trei la V de turn, două la V de palatul abațial, două pe latura vestică a claustrului și trei în colțul de SV al refectoriului precum și una pentru sondare în partea sudică a perimetrului cercetat, suprafața totală investigată fiind de 300 m².

Clădirea identificată la SV de refectoriu

A fost determinată prin săparea S61 și S64.

Nivelul său de construcție se distinge clar pe profilul de S. Alăturat lui, spre V, s-a înregistrat amprenta unei bârne de lemn. Pe toată suprafața S61 nu pare să fi avut un alt pandant.

La scurtă vreme de la funcționare, respectiv după o depunere stratigrafică superficială, se înregistrează o arsură subțire și uniformă.

Au apărut apoi fundațiile identice ale unei alte clădiri. Interiorul a fost umplut și egalizat până la suportul unui strat cu conținut de mortar și bucăți de cărămidă. Pentru că el a avut o oarecare consistență, a fost asemuit unui strat în stilul cocciopesto-ului antic. S-ar putea chiar presupune că a stat la baza unei podele de tip mozaic, eventual compus din „pișcoturi”.

Clădirea din vecinătatea porticului de V

Înregistrată în S65, la capătul ei de N.

Din ea s-au găsit doar fragmente de fundații care descriau un colț (de SV). Zidurile sunt clădite din pietre de gresie, înecate în mortar. Nu se înregistrează urme de cărămidă.

În apropierea profilului de E, în limita de S a ? 3, a fost recuperată o monedă austriacă (1 Kreutzer de bronz, bătut în anul 1812). Moneda datează perioada de scoatere a fundațiilor. Este cea dintâi mărturie de acest tip, alături de câteva pipe. În poziție secundară a fost descoperit un fragment de bară (9 cm) cu urechi de fixare la extremități confecționat din aur.

În extrema de S a secțiunii S65 s-a descoperit un cuptor de bucate. Are un plan eliptic, cu axa mare N-S. S-au conservat cel mult două rânduri de cărămizi. Ele sunt clar refolosite, cu urme de mortar. Spre gura cuptorului, aflată la V, a fost găsită și o placă de calcar, cu margini de îmbinare și cui metallic de fixare.

Crusta de la bază este păstrată integral. Ea este însă superficială, dovedindu-se că a fost folosit o perioadă scurtă.

În interior au fost găsite, prinse parțial ori chiar lângă platformă, două fragmente ceramice din sec. XII-XIII. Câteva fragmente de oase indică și ele utilitatea menajeră a cuptorului. Vecinătatea bucătăriei este de asemenea un fapt de marcat.

La demontarea crustei s-au descoperit fragmente ceramice, așezate în covor, cu destinație specială, pentru mărirea capacității de conservare a căldurii, aparținătoare perioadei secolelor XII-XIII.

Latura estică a claustrului

A fost determinată prin săparea S67, S69-70. S-au descoperit resturi ale pardoselii de cărămidă a porticului și clădirii de pe latura estică a mănăstirii, precum și negativele de zid.

Latura vestică a claustrului

A fost determinată prin săparea unei singure secțiuni S66. A fost descoperită talpa fundației porticului spre exterior și negativul spre interior, precum și pardoseala din cărămidă așezată în spic.

Amenajarea din vestul palatului abațial

S-a înregistrat în S60 și S63. Se compune din structuri cu bârne plasate culcate, în stratul de pietre sfârâmate, produs de atelierul de cioplire. S-a compus din șiruri de bârne combinate, orizontale și verticale. Grosimea lor este impresionantă, trădând o construcție solidă.

Aliniamentul general este aprox. SV-NV. Structura este secționată perpendicular, la capătul stratului de pietriș galben, de o bâră mai îngustă. Imediat lângă, se găsește urma unui șanț care a conținut bârne și mai groase, dispuse aproximativ paralel cu prima descrisă.

Este sigur că, din punct de vedere al cronologiei relative, construcția a apărut după isprăvirea șantierului de cioplire a pietrelor și inhumări.

Este greu de stabilit rostul exact al acestei instalații. Se poate doar bănui că ar avea legătură cu palatul abațial care era poziționat în vecinătatea sa cea mai apropiată.

Biserica mănăstirii

A fost cercetată prin S 71-72, pe latura de S, în partea navei. S-au păstrat amprente primelor asize de blocuri de elevație. Prin trasarea S71 s-a redeschis suprafața cu mozaicul mare al bisericii.

Clădirea situată la V de turn

A fost determinată prin săparea S58-59, S62, S68, S73.

Un nivel de cultură materială, în special ceramică, a precedat-o. Din el au ieșit la iveală negative de turnare a unor piese de bronz.

Are o planimetrie unghiulară, cu orientarea NV-SE. Dimensiunile estimate sunt de cca. 7,60 x 7,60 m.

Deși aproape complet demantelată și excavată, se poate determina că a avut fundații de 0,90-1 m

---

grosime, realizate din gresie și cărămidă. Practic doar într-una dintre secțiuni a mai fost descoperită fundația.

Rămâne destul de incert, datorită scoaterii complete a fundațiilor sau amenajării, dacă a existat sau nu o mică amenajare interioară, pe colțul de SV.

Pe baza materialului recoltat, se poate estima că a apărut probabil la sfârșitul sec. XIII, începutul sec. XIV.

Cimitirul

Au fost cercetate încă 20 de morminte, numărul acestora ajungând acum la 176. Trei au fost descoperite la NV de capela descoperită în anul anterior, iar restul la S de biserica mănăstirii.

Materialul arheologic descoperit cuprinde, în primul rând, fragmente arhitectonice (capiteluri, imposte, colonete, componente de paviment) la care se adaugă ceramică uzuală, sticlărie, podoabe, piese de metal și monete.

Informații suplimentare online

[Raportul 3886 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapservet Cimec.ro](#)
